

«Tasdiqlayman»

Nukus DPI o'quv ishlari bo'yicha prorektor

_____ M.Ibragimov

« ___ » _____ 2026 y.

2025 – 2026-o'quv yilida «**Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi**» bakalavr ta'lim yo'nalishini bitiruvchi 3 kurs talabalariga “Mutaxassislik fanlari”dan o'tkaziladigan davlat attestatsiya sinovi savollari

«Tasviriy san'at fanini oqitish metodikasi» fani boyicha savollar

Chet ellarda tasviriy san'atni o'qitish tarixi;

Tayanch tushuncha: *Tasviriy san'at muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi fanin o'qitishga doir eng qadimgi va O'rta asr boshlaridagi (Misr, Gretsiya, qadimiy Rim) ma'lumotlari. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasining rivojlanishida Uyg'onish davri rossomchilarining (Ch. Cheninnini, Olberti, Leonardo ham Vinchi, A. Dyurer) xizmatlari.*

Rossiyada qalam tasvirni o'qitish metodlari.

Tayanch tushuncha: *XVII-XIX asrlarda Rossiyaning pedagogik o'qish o'rinlarida tasviriy san'at fanining o'rni. Id. Preysler, A. G. Sofojnikov, G. A. Gipuslarning tasviriy san'ati o'qitish metodikasining rivojlanishdagi o'rni. P. P. Cistyakov, D.N.Kardoviskiylarning pedagogik meroslarini ham tasvirlash.*

O'rta Osiyo va O'zbekistonda tasviriy san'atning o'qitilishi

Tayanch tushuncha: *Sharq miniatyura maktablarining rivoji va ularning stillari. O'rta Osiyo, Eron, Misr miniatyurası. Islom dini kirib kelganga qadargi O'rta Osiyo tasviriy san'ati. Kitoblarga bezak berish maktabi (K. Begzad). Samarqand, Buxara maktablari. O'zbekistonda XX asr boshlarida tasviriy san'atning o'qitilishi va shakllanishi. O'zbekistonda tasviriy san'atning o'qitilishiga «Xolis tarbiya» nazariyasining ta'siri. O'zbekistonda tasviriy san'at o'qitilishining rivojlanishi o'qish metodik risolalar bilan taminlashi.*

O'zbekistonda mustaqillik yillarida tasviriy san'atning o'qitilishi

Tayanch tushuncha: *Tasviriy san'at bilim konsepciyasi. Umumiy ta'lim maktabi, yo'qori va O'rta maxsus kasb hunarlarida tasviriy san'at davlat ta'lim standarti. Mustaqillik yillarida tasviriy san'atni o'qitish metodikasidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlar.*

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida tasviriy san'at ta'limining maqsad va vazifalari

Tayanch tushuncha: Umumiy O'rta maktablarida tasviriy hunari mashg'ulotlarining ta'lim -tarbiyalik vazifalari. Tasviriy san'atni maktabdagi boshqa o'qish fanlari samaradorligini oshirishdagi ahamiyati. Talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish. Maktablarda tasviriy san'atidarslarining mundarijasi, harakatdagi ta'lim standarti bilan aloqadorligi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida tasviriy san'at mashg'ulotlarning turlari

Tayanch tushuncha: Borliqni anglab, naturaga qarab rasm solish, kompozitsiya, san'at tushuncha tamoillari. Mashq turlarining vazifalari 1-4 va 5-7 sinflarda tasviriy san'ati mashg'ulotlarining mazmunining o'ziga loyiq xossalari.

Tasviriy san'atda davlat ta'lim standarti (maktab).

Tayanch tushuncha: Tasviriy san'at maktablarda davlat ta'lim standarti va uning mundarijasi. Maktabda tasviriy san'at fanidan o'quvchilar bilimiga qo'yiladigan minimal mazmuni. Davlat ta'lim standarti nazorati. Davlat ta'lim standartida tasviriy san'at maktabi va vazifalarining belgilanishi. Tasviriy san'at fanidan davlat ta'lim standartini amaliyotga yetgazish.

Muhandislik grafikasidan davlat ta'lim standarti.

Tayanch tushuncha: Muhandislik grafikasidan maktabda davlat ta'lim standarti va uning mundarijasi. Maktabda chizmachilik fanidan o'quvchilar bilimiga qo'yiladigan minimal taqozolar. Davlat ta'lim standartini nazorat etish. Davlat ta'lim standartida chizmachilikning maktab va vazifalarining belgilanishi. Chizmachilik fanidan davlat ta'lim standartini amaliyotga tadbiq etish.

Tasviriy san'atni o'qitishda ilmiylik prinsipi

Tayanch tushuncha: Ta'lim sohasidagi bor bo'lgan tamoillar. Didaktik prinsiplar va ularning tasviriy san'atni o'qitishda ahamiyati. Tasviriy san'atni o'qitishda didaktik prinsiplarning o'ziga xos xossalari.

Tasviriy san'atni o'qitishda ilmiylik prinsipi

Tayanch tushuncha: Ta'lim sohasidagi bor bo'lgan tamoillar. Didaktik tamoillar va ularning tasviriy san'atni o'qitishda ahamiyati. Tasviriy san'atni o'qitishda didaktik prinsiplarning o'ziga xosligi.

Boshlang'ich sinflarda tasviriy san'atni o'qitish metodikasi

Tayanch tushuncha: Boshlang'ich sinflarda borliqni anglash mashg'ulotlari metodikasi. Boshlang'ich sinflarida naturaga qarab tasvirlash (naturaga qarab rasm solish, naturaga qarab sumbat ishlash) metodikasi. Boshlang'ich sinflarda rangli rasm kompozitsiyasi mashg'ulotlari metodikasi. Boshlang'ich sinflarda dekorativ kompozitsiyasi mashg'ulotlari metodikasi. Boshlang'ich sinflarda haykaltaroshlik kompozitsiyasi mashg'ulotlari metodikasi.

5-7 sinflarda Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi

Tayanch tushuncha: 5-7-sinflarda naturadan qarab rasm solish metodikasi. 5-7-sinflarda rangli rasm kompozitsiyasi mashg'ulotlari metodikasi. 5-7-sinflarda dekorativ kompozitsiyasi mashg'ulotlari metodikasi. 5-7-sinflarda haykaltaroshlik kompozitsiyasi mashg'ulotlari metodikasi. 5-7-sinflar san'at mashg'ulotlari metodikasi.

Tasviriy san'atni o'qitish metodikasidan topshiriqlar, ularni nazorat va baholash.

Tayanch tushuncha: Sinf yoki auditoriyada va uyda amalga oshadigan topshiriqlarning o'ziga loyiq xossalari. O'quvchilar tasvirlash faoliyatini nazorat turlari. Kundalikli, masofa, yakunlash (baholas) turlari. O'quvchilarning bilim va tajribasini baholash kriteriyalari. (Og'izaki so'rov, mashq, tasviriy ijodi mustaqil ish, yozma ish, test azmoyishlari, uy topshiriqlari)

Tasviriy san'atni o'qitish metodikasidan darsdan tashqari ishlar

Tayanch tushuncha: Tasviriy san'atidan sinfdan tashqari ishlarning maktab va vazifalari. Maktab tasviriy san'atidan fakultativ mashqlar, mashg'ulotlar va ularning turlari. Maktabda tasviriy va taqribiy san'atdan sinfdan tashqari tadbirlar (ekskursiyalar, bayonotlar, ko'rgazmalar yoki uchrashuv kechalarini tashkil etish).

Muhandislik grafikasini (chizmachilik) o'qitish metodikasidan darsdan tashqari ishlar

Tayanch tushuncha: chizmadan sinfdan tashqari ishlarning maktab va vazifalari. Maktabda chizmachilikdan fakultativ mashqlar, to'garaklar va ularning turlari. Maktabda chizmachilikdan sinfdan tashqari tadbirlar (ekskursiyalar, bayonotlar, ko'rgazmalar yoki uchrashuv kechalarini tashkil etish).

«Chizmachilik fanini o'qitish metodikasi» fani bo'yicha savollar

Chizmachilik darslarini tashkil qilish va o'qitish metodlari

Tayanch tushunchalar: Dars turlari, aralash dars, innovatsiya, interaktiv metod, og'zaki metod, ko'rgazmali metod, amaliy metod, geometrik tushunchalar, proeksion tushuncha, texnik tushunchalar.

Dars mashg'ulotlarini rejalashtirish. O'qituvchining darsga tayyorlanishi.

Tayanch tushunchalar: Dars, zamonaviy talab, dars tuzilishi, o'quv materiali hajmi, o'quv materiali mazmuni, darsning reja matni.

Bilimlar va amaliy ko'nikmalarni xisobga olish tizimi. Chizmachilik kabinetini jihozlash.

Tayanch tushunchalar: Chizmachilik kabineti; chizmachilik partasi; o'quvchining ish o'rni; sinf doskasini jihozlash; o'qituvchining sinf doskasida ishlashi.

Sinf doskasida bo'r bilan ishlash.

Tayanch tushunchalari: Chizmachilik kursining asosiy mavzularini o'rganish da o'quvchilar yo'l qo'yadigan tipik xatolarni aniqlash va taxlil qilish (aksonometrik proyeksiyalar, o'lcham qo'yish, kesim va kirkim). Xatolarning yo'l qo'yilish sabablarini taxlil qilish. O'quvchilar chizmalarini tekshirish.

Chizma bajarishda o'quvchilar yo'l qo'yadigan tipik xatolar.

Tayanch tushunchalari: Chizmachilik kursining asosiy mavzularini o'rganish da o'quvchilar yo'l qo'yadigan tipik xatolarni aniqlash va taxlil qilish (aksonometrik proektsiyalar, o'lcham qo'yish, kesim va kirkim). Xatolarning yo'l qo'yilish sabablarini taxlil qilish. O'quvchilar chizmalarini tekshirish

Maktab chizmachilik kursining tuzilishi va mazmuni

Tayanch so'zlar: Grafik ishlar mazmuni; grafik ishlar hajmi; o'qituvchining darsga tayyorlanishi; o'quv ishlarini rejalashtirish; kalendar – reja, grafik ta'lim.

Avtomatlashtirilgan o'qitish dasturlari.

Tayanch tushunchalari: Chizmachilik o'qitishda. foydalanish tavsiya qilinadigan avtomatlashtirilgan o'qitish dasturlari va ularning turlari. Avtomatlashtirilgan o'qitish dasturlaridan foydalanish metodikasi.

Chizmachilikdan maktab darslarini loyixalash va modellashtirish.

Tayanch tushunchalari: Talimning ijodiy metodlari: tadkikot, evristik, muammoli, mulokot, uyin, loyixa, loyixa-rekonstruktorlik va x.k dan foydalanib chizmachilik darslarini ishlab chikish. Ijodiy metodlar va o'qitishning zamonaviy vositalarini qo'llab dars konspekti (baëni)ni tuzish. Talimning asosiy konseptual asoslari: insonparvarlik; aqliy va ijodiy.

O`quvchilarni chizma standartlari bilan tanishtirish va chizmani taxt qilishga o`rgatish.

Tayanch so`zlar: Standart, konstruktorlik hujjatlarining yagona tizimi, o`zaro almashuvchanlik, unifikatsiyalash, chiziq turlari, masshtab, chizma shrifti.

O`qitishning zamonaviy metodlari.

Tayanch tushunchalari: Chizmachilik darslarida qo`llaniladigan talimning asosiy metodlari

va ulardan o`quv jarayonida foydalanish usullari. Chizmachilik o`qitishda o`quvchilarning o`quv ijodiy faoliyatini faollash tirish metodlari. Chizmachilik darslari da o`quvchilarning fazoviy va mantiqiy fikrlashlari, ijodiy tafakkuri xamda ixtirochilik qobiliyatlarini rivojlantiruvchi masala (topshiriq)larni yechish metodlari.

Umumtalim maktablarida chizmachilik fanini chuqurlashtirib o`rganish

Tayanch tushunchalar: Sinf dan tashqari ishlar; chizmachilikdan sinfdan tashqari ishlarning shaql va metodlari; chizmachilik to`garagi; tematik kechalar; ekskursiya (sayyohat)lar.

Umumtalim maktablarida chizmachilik fanini chuqurlash tirib o`rganish?

Tayanch tushunchalari: Maktablarda chizmachilik fanini chuqurlashtirib o`rganishning maqsad va vazifalari. Chizmachilik chuqur o`rganiladigan sinflarni tashkil qilish va undagi o`quv jarayonining o`ziga xos xususiyatlari. Chizmachilik chuqur o`rganiladigan sinf (maktab)larda tarbiyaviy ishlarni yo`lga qo`yilishi. Chizmachilik chuqur o`rganiladigan sinf (maktab)lardagi o`quv dasturlari . Ularda amaliy yo`nalish ijodiy masalalar va olingan bilimlarni amalda qo`llash kunikm aparini shaqllantirishning aks etishi.

Kompyuter texnologiyalaridan chizmachilik darslarida foydalanish metodikasi.

Tayanch tushunchalari: Shaxsiy kompyuter va grafik tasvirlar yasash texnika vositalarida avtomatlashtirilgan o`qitish dasturlarining asosiy printsiplari va ulardan foydalanish metodikasi.

O`qituvchining sinf doskasida ishlashi va o`quvchilar grafik madaniyatini shaqllantirish usullari

Tayanch tushunchalar: Sinf doskasida bo`r bilan ishlash malakasi; grafik madaniyat; ish o`rnini tashkil qilish; chizmachilik asboblari.

Mashinasozlik chizmalarini o`qish va bajarishga o`rgatish metodikasi

Tayanch tushunchalar: Detallarning birikmalari; rezba; yig`ish birligi; yig`ish chizmasi; ajraladigan birikmalar; ajralmaydigan birikmalar; umumiy ko`rinish chizmasi.

«Amaliy bezak san'ati» fani bo'yicha savollar

Amaliy san'at fanining maqsad va vazifalari.

Tayanch tushunchalar: O'zbek xalq amaliy bezak san'ati va uning turlari. Amaliy bezak san'atining yog'och o'yimakorligi, ganch o'yimakorligi, tosh va suyak o'yimakorligi, kulolqilik, savatchilik, shishasozlik, matoga gul bosish, do'ppichilik, ko'nchilik, pichoqchilik, taqachilik, zargarlik, zardo'zlik kabi turlarining kelib chiqishi va tarixiy rivojlanishi.

Amaliy san'at va uning turlari.

Tayanch tushunchalar: O'zbek xalq amaliy bezak san'ati va uning turlari. Amaliy bezak san'atining yog'och o'yimakorligi, ganch o'yimakorligi, tosh va suyak o'yimakorligi, kulolqilik, savatchilik, shishasozlik, matoga gul bosish, do'ppichilik, ko'nchilik, pichoqchilik, taqachilik, zargarlik, zardo'zlik kabi turlarining kelib chiqishi va tarixiy rivojlanishi.

Naqqoshlik san'ati.

Tayanch tushunchalar: Naqqoshlik san'ati tarixi. Naqqoshlik san'ati maktablari va namoyandalari. Naqqoshlik san'atining ravnaqi.

Qoraqalpoq naqqoshlik san'ati.

Tayanch tushunchalar: Naqqoshlik san'ati tarixi. Naqqoshlik san'ati maktablari va namoyandalari. Naqqoshlik san'atining ravnaqi.

Naqqoshlik san'atida ishlatiladigan asbob-uskunalar.

Tayanch tushunchalar: Naqqoshlik texnologiyasi, asbob-uskunalar, materiallar qalam, qog'oz, chizg'ich, mo'yqalam, bo'yoqlar turlari va ulardan foydalanish.

Naqqoshlik san'atida ishlatiladigan materiallar.

Tayanch tushunchalar: Naqqoshlik texnologiyasi, asbob-uskunalar, materiallar qalam, qog'oz, chizg'ich, mo'yqalam, bo'yoqlar turlari va ulardan foydalanish.

Naqqoshlik ustaxonalarini jihozlash va texnika havfsizligi.

Tayanch tushunchalar: Naqqoshlik ustaxonalarini jihozlash qonun-qoidalari. Yong'in chiqishini oldini olish va texnika havfsizligiga amal qilish tartibi.

Rangshunoslik va bo'yoqlardan foydalanish texnologiyasi.

Tayanch tushunchalar: Rang turlari, iliq va sovuq ranglar. Ranglar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. Naqqoshlikda ranglarning qo'llanilishi. Bo'yoqlar tayyorlash texnologiyasi. Axromatik va xromatik ranglar. Rang koloriti. Ranglash texnologiyasi. Pardozi turlari: siyoh qalam, targ'il, taroq, obi tortish.

Rangshunoslik texnologiyasi.

Tayanch tushunchalar: Rang turlari, iliq va sovuq ranglar. Ranglar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. Naqqoshlikda ranglarning qo'llanilishi. Bo'yoqlar tayyorlash texnologiyasi.

Axromatik va xromatik ranglar. Rang koloriti. Ranglash texnologiyasi. Pardozi turlari: siyoh qalam, targ'il, taroq, obi tortish.

Amaliy bezak san'atida naqsh va uning turlari.

***Tayanch tushunchalar:** Naqqoshlik san'atida qo'llaniladigan naqsh elementlari: gul, barg, bargli gul, shobarg, shoxbarg, bofta, shukufta, yakkaband, qo'shband, marg'ula, va boshqalar. Amaliy bezak san'atida naqsh turlari — islamiy (o'simliksimon), girih (handasiy), gulli girih va h.k.*

Kompozitsiya haqida tushincha.

***Tayanch tushunchalar:** Kompozitsiya toifalari, kompozitsiya xususiyatlari, hajmli kompozitsiyaning turlari, kompozitsiya ta'rifi, kompozitsiyaning tuzulish turlari, kompozitsiyani tashkil qilish. Kompozitsiyadagi shaklni tahlil qilish, kompozitsiya qonun-qoidalari va ahamiyati.*

Naqqoshlik san'atida kompozitsiyaning o'rni.

***Tayanch tushunchalar:** Kompozitsiya toifalari, kompozitsiya xususiyatlari, hajmli kompozitsiyaning turlari, kompozitsiya ta'rifi, kompozitsiyaning tuzulish turlari, kompozitsiyani tashkil qilish. Kompozitsiyadagi shaklni tahlil qilish, kompozitsiya qonun-qoidalari va ahamiyati.*

Hajmli buyumlarni badiiy bezash.

***Tayanch tushunchalar:** Uy-ro'zg'or, sovg'a va sport buyumlari, sodda va murakkab hajmli buyumlariga badiiy ishlov berish texnologiyalari. Buyumlarning hajmiga mos kompozitsiya tuzish, ranglash va pardoqlash.*

«Chizmachilik» fani bo'yicha savollar

Shrift deb nimaga aytiladi?

Tayanch tushuncha: Shriftda yozish usullari bosh harflar, kichik harflar va shriftlarning yozilishi.

Aksonometrik proektsiyalar haqida tushuncha.

Tayanch tushuncha: Aksonometriya - yunoncha so'z bo'lib, "akson"-o'q, "metro"-o'lchayman, ya'ni o'qlar bo'ylab o'lcham qo'yish ma'nosini anglatadi.

Aksonometriyada aylananing izometrik proektsiyada joylashuvi.

Tayanch tushuncha: Aksonometriya - yunoncha so'z bo'lib, "akson"-o'q, "metro"-o'lchayman, ya'ni o'qlar bo'ylab o'lcham qo'yish ma'nosini anglatadi.

Ajraladigan va ajralmaydigan birikmalar.

Tayanch tushuncha: Rezbalar, ularning turlari, belgilanishi va ishlanishi. Aksonometrik proektsiya.

Proektsiya va uning turlari.

Tayanch tushuncha: Frontal, profil tekislikdagi tasviri shpilkali, bir necha sverkali tekis birikmalar markaziy va parallel proektsiya.

O'lchov qo'yish usuli.

Tayanch tushuncha: O'lcham qo'yish, parallellik qoidalariga rioya qilib chizish turlariga e'tibor.

Chizmada kesim va qirqim.

Tayanch tushuncha: Chizmada qirqim berish, ichki ko'rinmaydigan joylarini ko'rsatish, bo'lib, qirqim tekisliklariga murakkab qirqimlar qo'llaniladi.

Tutashma deb nimaga aytiladi.

Tayanch tushuncha: Tutashma - bir chiziqdan ikkinchi chiziqqa to'g'ri o'tuvchi chiziq.

Geometrik va proyeksion chizmachilik fani nimani o'rgatadi?

Tayanch tushuncha: Geometrik, proyeksion, grafika tarixi, masshtab, sirkul, qalam, gotovalnaya, lekalo.

Sirkul egri chiziqlariga nimalar kiradi?

Tayanch tushuncha: Ellips - to'g'ri doira konusning o'qiga perpendikulyar bo'lmagan va biri to'liq hamma yasaydiganlarini kesadigan tekislik hosil bo'lgan egri chiziq.

Standartlar qanday tasnifiy guruhlariga bo'linadi?

Tayanch tushuncha: Standartlar - Buyumlarning muayyan sifatga ega bo'lishini ta'minlash maqsadida davlat tomonidan belgilangan hujjat (GOST). Formatlar - GOST da belgilangan chizmalar chizish uchun ishlatiladigan o'lchamli qog'oz.

Masshtab deb nimaga aytiladi.

Tayanch tushuncha: Masshtablar - Buyum suratidagi chiziqli o'lchamlarning shu buyumning haqiqiy o'lchamiga nisbati.

Shrift deb nimaga aytiladi?

Tayanch tushuncha: shrift, topografik shrift, arxitektura shrifti, standart chizma shrifti.

Format deb nimaga aytiladi va uning turlari.

Tayanch tushuncha: Formatlar - GOST da belgilangan chizmalar chizish uchun ishlatiladigan o'lchamli qog'oz.

Arxitektura qurilish chizmalaridan nimalar o'rganiladi?

Tayanch tushuncha. Bino tarhi, fasad, qirqim.

Qanday chiziq turlarini bilasiz?

Tayanch tushuncha: Asosiy tutash yo'g'on kontur chiziq; Uzun yo'g'on chiziqlar

Aksonometrik proektsiyalar haqiqiy va berilgan aksonometriyalar.

Tayanch tushuncha: Aksonometrik proektsiyalar. Haqiqiy va berilgan aksonometriyalar.

Chizmachilik fanida loyihalash tamoyillari.

Tayanch tushuncha: Chizmachilik fanida loyihalash tamoyillari.

Egri chiziqlar, ularning sinfi va darajasi. 2-tartibli egri chiziqlarning geometrik va proyektiv xossalriga ko'ra yasash usullari.

Tayanch tushuncha: Egri chiziqlar, ularning sinfi va darajasi. 2-tartibli egri chiziqlarning geometrik xossasiga ko'ra yasash usullari. Egri chiziqlarga urinma va normallar o'tkazish

Chizmachilik vositalari va ulardan foydalanish.

Tayanch tushuncha: Chizmachilik fanidan grafik ishlarni bajarishda qo'llaniladigan barcha chizmachilik vositalari va ularning bajaradigan vazifalari.

Proektsiya va uning turlari.

Tayanch tushuncha: Markaziy proektsiya va parallel proektsiya prizma, piramida, silindr, konus, shar, proektsiya va h.k.

Eskiz va texnik rasm.

Tayanch tushuncha: Eskiz (qo'lda bajarish) texnik rasm bilan eskizning o'xshashligi va farqi rasm chizish bilan bog'liqligi.

Chizmalarda qirqimni bajarish.

Tayanch tushuncha: Mashina detallariga kesim berish - bu detal elementlarining qo'ldan shaklini ko'rsatish.

Standart yozuv shriftlarini yozish.

Tayanch tushuncha: Gost bo'yicha shriftida yozish usullari. Bosh harflar, kichik harflar va sonlarning yozuvlari

Ikki aylanani kesmalar bilan tutashtirish.

Tayanch tushuncha: Tutashma - bir chiziqdan ikkinchi chiziqqa to'g'ri o'tuvchi chiziq.

Chizmalarda qirqimni bajarish.

Tayanch tushuncha: Mashina detallariga kesim berish - bu detal elementlarining qo'ldan shaklini ko'rsatish.

Sirkul egri chiziqlariga nimalar kiradi?

Tayanch tushuncha: Ellips - to'g'ri doiraviy konusning o'qiga perpendikulyar bo'lmagan va biri to'liq hamma yasovchilarini kesadigan tekislik hosil bo'lgan egri chiziq.

Geometrik yasashlar va tutashma usullari.

Tayanch tushuncha: Aylanalarni teng bo'laklarga bo'lish, burchaklarni ikkiga, uchga bo'lish usullari, proyeksion va texnik chizmalarni bajarish.

Masshtab deb nimaga aytiladi.

Tayanch tushuncha: Masshtablar - Buyum tasviridagi chiziqli o'lchamlarning shu buyumning haqiqiy o'lchamiga nisbati.

Aksonometriyada aylananing izometrik proektsiyada joylashuvi.

Tayanch tushuncha: Aksonometriya - yunoncha so'z bo'lib, "akson"-us, "metro"-o'lchayman, ya'ni o'qlar bo'ylab o'lcham qo'yish ma'nosini anglatadi.

Chizmaning O'rta Osiyo hamda O'zbekistonda shakllanishi va rivojlanishi.

Tayanch tushuncha: Geometrik, proyeksion, grafika tarixi, masshtab, sirkul, qalam, gotovalnaya, lekalo.

Standartlashtirishning rivojlanish tarixidan misollar keltiring.

Tayanch tushuncha: Standartlar - Buyumlarning muayyan sifatga ega bo'lishini ta'minlash maqsadida davlat tomonidan belgilangan hujjat (GOST).

Aksonometrik proektsiya turlarini aytib bering.

Tayanch tushuncha: aksonometriya, izometriya, dimetriya, trimetriya.

Oddiy qirqimlar haqida.

Tayanch tushuncha: aksonometriya, izometriya, dimetriya, trimetriya.

Ajraladigan va ajralmaydigan birikmalar.

Tayanch tushuncha: Rezbalar, ularning turlari, belgilanishi va ishlanishi. Aksonometrik proektsiya.

Proektsiya va uning turlari.

Tayanch tushuncha: Frontal, profil tekislikdagi ko'rinishi shpilkali, bir nechta sverkali tekis birikmalar markaziy proektsiya va parallel proektsiya.

«Tasviriy san'at tarixi» fani bo'yicha savollar

Tasviriy san'at tarixiga kirish.

Tayanch so'zlar: *San'at - voqelikni obrazli tushunish, estetik qadriyatlar yaratishning ijodiy jarayoni. Badiiy obraz. Badiiy vositalar. Kompozitsiya - asarning barcha elementlarining tuzilishi va o'zaro uyg'unligi. Kolorit/Palitra.*

Tasviriy san'at turlari va janrlari.

Tayanch so'zlar: *Yaratilish usuli va vujudga kelish materiali bo'yicha tasniflash. San'at. Grafika. Haykal. Tasviriy san'at janrlari. Rasm mavzusi, syujeti va ob'ekti bo'yicha tasniflash. Portret. Peyzaj. Natyurmort. Tarixiy janr. Batal janri. Hayotiy janr. Animalistik janr. Mifologik / Diniy janr.*

Ibtidoyi jamiyat tuzumi davri san'ati.

Tayanch so'zlar: *paleolit, mezolit, neolit. San'at turlari va janrlari: g'or (monumental) rangtasvir, petrogliflar, megalitsimon toshlar, mayda plastika. "Paleolit Veneralari", zoomorf rasmlar, antropomorf rasmlar, mavhum belgilar. Magiya, totemizm, animizm, sinkretizm.*

Qadimgi Misr san'ati.

Tayanch so'zlar: *Qadimgi podsholik, o'rta podsholik, yangi podsholik, Amarna davri. Tayanch tushunchalar: kanon, mastaba, piramida, ibodatxona, sfinks. Haykaltaroshlik va rassomlik: haykaltaroshlik portreti, relef, freska, tasviriy kanon. Din va ramziylik: o'limdan keyingi e'tiqod, mumiyolash, tumorlar.*

Qadimgi Eron san'ati.

Tayanch so'zlar: *Elam, Midiya, Ahamoniylar davlati, Parfiya, Sosoniylar davlati. Me'morchilik va shaharsozlik: Persepol, Suza, Pasargad. Arxitektura elementlari: Apadana, tripilon, portal, hayvon boshlarining haykal tasvirlari tasvirlangan ustunlar. Monumental rassomlik va haykaltaroshlik. Releflar: Behistun yozuvi, tosh releflar (masalan, Naqsherustamda). Haykaltaroshlik: zoomorf kapitellar, dekorativ haykalchalar. Zardushtiylik, mitraizm. Simvolizm.*

Qadimgi O'rta Osiyo san'ati.

Tayanch so'zlar: *Sug'd (So'g'diyona), Baqtriya, Xorazm, Marg'iyona (Marv), Choch, Kushon podsholigi. Me'morchilik va shaharsozlik: xom g'isht, qal'a (kuhandiz), shahriston (shahar), galereyali mudofaa devorlari. Gumbazli maqbaralar (Qo'yqirilganqal'a), gofrirovkali devorlar (Qizqal'a). Devoriy yozuv: So'g'diyonadagi freska (Afrosiyob va Varaxsha shahri tasvirlari). Zardushtiylik, mitraizm. Simvolizm.*

Qadimgi Hindiston san'ati.

Tayanch soʻzlar: Hind (Xarappa) tsivilizatsiyasi. Veda davri. Mauriylar imperiyasi. Guptalar imperiyasi. Meʼmorchilik va monumental sanʼat: stupa, chaytya, vixara, Nagara va dravid uslublari, gʻor ibodatxonalari, gopuram, shikxara. Rangtasvir va ramziylik: Ajanta freskalari, jataka, mandal, nilufar. Haykaltaroshlik va ikonografiya: mudra, lakshana, Avalokiteshvara va Bodxisatva, Maxavira, Bxakti.

Qadimgi Xitoy sanʼati.

Tayanch soʻzlar: neolit (Yanshao, Lunshan madaniyati) davrlari. Shan-In sulolasi (bronzadan yasalgan marosim idishlari, taote niqoblari). Sin sulolasi (terrakota qoʻshini, Buyuk Xitoy devori). Xon sulolasi (qabr releflari, qabr oynalari). Sanʼat turlari: xattotlik, goxua tasviri, meʼmorchilik (pagodalar, minoralar, monastir majmualari), bogʻ-park sanʼati (sunʼiy suv havzalari, qoyalari).

Qadimgi Yunoniston (Gretsiya) sanʼati.

Tayanch soʻzlar: Krit-miken (egey), gomer (geometrik), arxaik, klassik, ellin davri. Arxitekturasi: order sistemasi, akropol, Parfenon, Erexteyon, propiley, peristil. Haykaltaroshlik va koʻza bezash sanʼati: kanon, kontrapost, qora figurali va qizil figurali koʻzalar. Haykaltaroshlar: Fidiy, Miron, Poliklet, Praksitel, Lisipp.

Qadimgi Italiya sanʼati.

Tayanch soʻzlar: Etrusk sanʼati (ringacha boʻlgan davr). Arxitekturasi: toskan orderi, etrusk ibodatxonasi, tumulus, dafn qutilari, nekropol (Cherveteri). Haykaltaroshlik va hunarmandchilik: dafn haykallari (sarkofaglar), terrakota, "Apollon Veyskiy" bronzadan ishlangan "Kapitoliy boʻrisi" dafn niqoblari. Rasm chizish: freskalar (Tarkviniy, Monterotsi maqbaralari). Qadimgi Rim sanʼati. Davrlashtirish: Rim respublikasi va Rim imperiyasi sanʼati (Avgust, Trayan, Adrian davrlari). Arxitektura va shaharsozlik: forum, Kolizey, Panteon (gumbaz, kessonlar, rotonda), akveduk, termalar, bazilika, triumfal arka, Trayan kolonnasi, amfiteatr. Haykaltaroshlik: Rim portreti, haykal (Avgust haykali), otliq haykal, byust, verizm. Tasviriy sanʼat: Pompey uslublari (freska, mozaika), inkrustatsiya uslubi, natyurmort, manzara.

Oʻrta asrlarda evropa xalqlari sanʼati. Dastlabki xristian sanʼati.

Tayanch soʻzlar: Sinkretizm, ilk xristian sanʼati, quvgʻin davri (313 yilgacha), Milan edikti. Vizantiya sanʼati. Migratsiya davri / Varvarlar qirolligi sanʼati. Arxitektura tipologiyasi: bazilika, baptisteriy, martiriy, katakombalar, uy-cherkov, markaziy ibodatxona. Tasviriy sanʼat va ramziylik: Katakomba tasviri, ramziylik, allegoriya, mozaika, sarkofaglar. Yodgorliklar: Dura-Evroposdagi uy-cherkov, Lateranodagi San-Jovanni bazilikasi, Eski Avliyo Pyotr bazilikasi, Galla Platsidiya maqbarasi.

Oʻrta asrlarda Gʻarbiy evropa sanʼati. Varvarlar qirolligi va Franklar imperiyasi davri sanʼati.

Tayanch soʻzlar: Xalqlarning buyuk koʻchishi, varvar qiroliklari, franklar imperiyasi, romanlashuv. Yoʻnalishlar va badiiy xususiyatlari: hayvonot yoʻnalishi, polixrom yoʻnalishi, sakson yoʻnalishi (giberno-sakson sanʼati). Asosiy davrlar: Meroving sanʼati - V-VIII asrlar sanʼati. Karolinglar uygʻonishi - VIII asr oxiri - IX asr oʻrtalarida madaniyatning yuksalishi. Karoling sintezi. Asar turlari va nomlari: miniatyura, skriptoriy, karoling minuskuli, kripta.

Oʻrta asrlarda Gʻarbiy evropa sanʼati. Roman davri sanʼati.

Tayanch soʻzlar: Feodalizm, salib yurishlari, ziyorat, monaxlik ordenlari, sxolastika, roman sanʼati. Arxitektura va konstruksiyalar. Arxitektura: katta devorlar, yarim doira arka, gumbazlar, kontrforslar, kichik derazalar, minoralar. Bino turlari va bezaklari: monastir majmualari, donjon, bazilika, peshtoq, kapitel. Tasviriy sanʼat va dekor: sanʼat sintezi, relef, monumental rasm, vitraj, kitob miniatyurasi. Badiiy tilning oʻziga xosligi: tekislik, kanon, oʻlchamlar ierarxiyasi, grotesk va bestiariy.

Oʻrta asrlarda Gʻarbiy evropa sanʼati. Gotika sanʼati.

Tayanch soʻzlar: Xronologiyasi: XII-XVI asrlar oraligʻi (Frantsiyada paydo boʻlgan). Vertikalizm (tiklik). Sxolastika. Byurgerlik. Arxitekturasi va konstruksiyalari: karkas tizimi, yoysimon arka, gumbazli yopmalar, arkbutanlar, kontrforslar. Bezak elementlari: vitraj, "gotika guli" portal, shpil, gorgul va ximeralar. Tasviriy sanʼat va haykaltaroshlik: sanʼat sintezi, haykaltaroshlik, miniatyura, mehrob, ramziylik.

Qadimgi Rus sanʼati.

Tayanch iboralar: Qadimgi rus sanʼati, badiiy madaniyat, oʻrta asr sanʼati, Vizantiya taʼsiri. Sanʼat sintezi, muqaddas sanʼat, kanon, ikki eʼtiqodlilik, majusiylilik motivlari. Arxitektura: materiallar va konstruksiyalar (yogʻoch arxitekturasi, tosh arxitekturasi), hududiy maktablar: Kiev, Novgorod, Vladimir-Suzdal, Pskov, Moskva (barokko), Narishkin barokkosi. Tasviriy sanʼat va ikonografiya: monumental tasvir, ikonografiya, ikonografiya turlari. Ustalar: Feofan Grek, Andrey Rublev, Dionisiy, Simon Ushakov.

III-XIX asrgacha Oʻzbekiston sanʼati.

Tayanch soʻzlar: Buyuk ipak yoʻli, Sugʻd sanʼati, Kushon sanʼati, Temuriylar davri, Movarounnahr sanʼati, Buxoro amirligi. Sanʼat turlari: islom meʼmorchiligi, sharq miniatyurasi, amaliy bezak sanʼati, xattotlik, monumental rangtasvir. Meʼmorchilik: madrasa, maqbara, minora, peshtoq, mozaika, mayolika, gumbazlar, ayvon, karvonsaroy. Tarixiy-madaniy davrlar va uslublar: Sugʻd, Baqtriya, Kushon podsholigi, Buyuk ipak yoʻli, islom sanʼati, Temuriylar davri, Shayboniylar, meʼmorchilik.

Italiyada Uygʻonish davri sanʼati.

Tayanch soʻzlar: Protorenessans - XIII asr oxiri - XIV asr. Ilk Uygʻonish davri - XV asr. Yuqori Uygʻonish davri - XV asr oxiri - XVI asr birinchi choragi. Soʻnggi Uygʻonish davri - XVI

asr o'rtalari - oxirlari. *Renessans (Rinascimento)*, gumanizm, antropotsentrizm, antik davr. *Tasvirlash usullari va texnikasi: chiziqli perspektiva, sfumato, yorug'lik-soy, anatomiya va proporsiyalar, realizm. Rassomlar: Djotto di Bondone, Donatello, Mazachcho, Sandro Bottichelli, Filippo Brunelleski, Leonardo da Vinchi, Mikelanjelo Buonarotti, Rafael Santi, Tisian.*

Niderlandiya, Germaniya, Frantsiya va boshqa G'arbiy evropa mamlakatlarida Uyg'onish davri san'ati.

Tayanch so'zlar: *Shimoliy Renessans, gumanizm, reformatsiya, Ars nova. G'oyalar va badiiy xususiyatlar: antropotsentrizm va sekulyarizatsiya, mistitsizm va gotik ekspressiya, diniy simbolizm, naturalizm. Texnika va janrlari: moybo'yoqli rangtasvir, maishiy janr, dastgohli rangtasvir, manzara va natyurmort, gravyura. Rassomlar: Yan van Eyk, Ieronim Bosx, Piter Breygel, Albrext Dyurer, Gans Golbeyn.*

XVII asrda Jahon san'ati.

Tayanch so'zlar: *Italiya, Flandriya, Gollandiya, Ispaniya, Frantsiya. Asosiy uslub va yo'nalishlari: barokko, klassitsizm, realizm, karavajizm. Rangtasvir texnikasi va usullari: tenebroso, sfumato, impasto. Asosiy janrlari: tarixiy janr, portret, manzara, hayotiy janr, natyurmort.*

XVIII asrda Jahon san'ati.

Tayanch so'zlar: *Akademizm: klassik badiiy ta'lim tizimi, Qirollik tasviriy akademiyasi ta'siri. Simvolika: pastoral motivlar, allegoriyalar, sinuazri, grotesk, pompey usuli. Texnikalari: pastel, gravyura (ofort, mecco-tinto), moybo'yoq. Davrlar va uslublar: rokoko, klassitsizm, ma'rifatchilik, romantizm oldi. San'at turlari: rassomlik va grafika. Janrlari: tarixiy, portret (bayram, kamera), peyzaj (veduta, kaprichchio), hayotiy janr, natyurmort, ajoyib bayramlar. Haykaltaroshlik: portret byusti, monument, allegoriya, marmar, terrakota. Arxitektura: shahar ansamblari, tomorqalar, pavilonlar, rotondalar, ingliz peyzaj parki.*

XIX asrda Jahon san'ati.

Tayanch so'zlar: *Parij, London, Myunxen. Asosiy metod va yo'nalishlari: neoklassitsizm, romantizm, realizm, akademizm, prefaelitar, impressionizm, postimpressionizm, simbolizm, modern (Ar-nuvo). Arxitektura va dizayn: eklektika / tarixiylik, muhandislik arxitekturasi, "San'at va hunarmandchilik" harakati.*

XX asr Jahon san'ati.

Tayanch so'zlar: *avangard (fovizm, kubizm, futurizm, ekspressionizm), abstraksionizm (luchizm, suprematizm, neoplastiklik, lirik abstraktsiya), radikal qarshilik: dadaizm, syurrealizm, asrning ikkinchi yarmi: pop-art, minimalizm, kontseptualizm, op-art, installyatsiya, bodi-art.*

Tayanch atamalar va tushunchalar: modernizm, postmodernizm, redi-meyd, kinetik san'at, syur, urbanizm. Tayanch texnikalar: assemblyaj va kollaj, montaj, performans va xepening, lend-art.

O'rta Osiyo miniatyura maktablari.

Tayanch so'zlar: Temuriylar davri, Shayboniylar davri. Tayanch atamalar va tushunchalar: kitob miniatyurasi, qo'lyozma, naqsh, islom san'ati. Tarixiy maktablar: Movarounnahr, Buxoro maktabi, Samarqand maktabi, Hirot maktabi. Badiiy xususiyatlari: perspektiva xususiyati, kanon, kolorit, san'at sintezi. Syujet va motivlar: kitob illyustratsiyasi, dunyoviy mavzu, jang sahnalari, she'riy syujet.

O'rta asrlarda Samarqand me'morchiligi.

Tayanch so'zlar: Registon maydoni, Ulug'bek madrasasi, Sherdor madrasasi, Tillakori madrasasi, Go'ri Amir maqbarasi, Bibixonim masjidi, Shohizinda ansambli, Ulug'bek rasadxonasi. Me'moriy usullar va elementlar: portal gumbazli, mayolika va mozaika, lojuvard va feruza, ganch, muqarnaslar, peshtoq, mavrit gumbaz. Xossalari va tushunchalari: monumentallik, simmetriya, epigrafika, geometrik va o'simliksimon naqshlar.

Amir Temur va Temuriylar davri san'ati.

Tayanch so'zlar: Temuriylar Renessansi, Movarounnahr, Hirot maktabi, uslublar sintezi, miniatyura. Arxitektura va monumental san'at: peshtoq, mayolika va mozaika, feruza gumbaz, girih va islmiy naqshlar, xattotlik. Yodgorliklar: Go'ri Amir maqbarasi, Bibixonim masjidi, Registon majmuasi.

K. Behzod va Hirot maktabi.

Tayanch so'zlar: Hirot maktabi. Badiiy xususiyatlari va uslubi: texnika, kompozitsiya, syujetlar. Miniatyura san'ati va texnikasi: miniatyura, kutubxona, chiziqli perspektiva va rakurs, kolorit, portret. K.Behzod va ijodi: Kamoliddin Behzod (variantlari: Kamoliddin Behzod), "Sharq Rafaeli," "Sharmanda qilgan Moniy."

Toshkent shahrida barpo etilgan XV asr me'moriy majmualari.

Tayanch so'zlar: Temuriylar, Chig'atoy ulusi, Ko'hna qal'a, Buyuk ipak yo'li, Binkent /Toshkent. Binolar tipologiyasi: maqbara, madrasa, xonaqoh, hujra, ark. Konstruktiv xususiyatlari va texnikasi: o'yimasimon peshtoq, qo'sh gumbaz, gumbazning oltiburchakli / baland baraban, ganch, mayolika va mozaika, gumbazli yopmalar.

1917-1932 yillarda O'zbekiston tasviriy san'ati.

Tayanch so'zlar: Turkiston avangardi, sotsialistik realizm (sotsrealizm), inqilobiy mavzu, targ'ibot va ommaviy san'at, internatsionalizm. Yo'nalishlari, texnikasi va janrlari: kubizm, ekspressionizm, sezannizm, monumental rasm, dastgohli rasm, grafika, plakat, mavzuli rasm, portret va manzara. Rassomlar: Aleksandr Volkov, Ural Tansiqboev, Aleksandr Nikolaev (Usto Mo'min), Mixail Kurzin, Pavel Benkov.

1930-1950 yillarda O‘zbekiston tasviriy san’ati.

Tayanch so‘zlar: *sotsrealizm, industrializatsiya va kollektivlashtirish, mavzuli kartina. Janrlar va uslublar: syujetli-mavzuli janr, manzara, milliy portret, monumental-dekorativ san’at, teatr-dekorativ san’ati. Badiiy xususiyatlari va uslubiyati: kolorit, an’ana va yangilik sintezi, impressionizm uslublari, tekislik va monumentallik. Rassomlar: Aleksandr Volkov, Ural Tansiqboev, Aleksandr Nikolaev (Usta Mo‘min), Mixail Kurzin, Pavel Benkov.*

1960-1990 yillarda O‘zbekiston tasviriy san’ati.

Tayanch so‘zlar: *Qattiqqo‘l uslub, milliy romantizm, an’anaviy modernizm, sotrealizm. Realizm, metafora va simbolizm. Badiiy tilning o‘ziga xosligi: kolorit, monumentallik, dekorativlik, folklorizm. Mavzu, syujet va janrlari: mavzuli rasm, portret, manzara, natyurmort, hayotiy janr. Rassomlar: Chingiz Axmarov, Ruslan Axmedov, Bahodir Jalolov, Javlon Umarbekov, Ne‘mat Qo‘ziboev, Malik Nabiev, Rahim Axmedov, Ildar Ginyattulin, Yakov Shapiro, Damir Ro‘ziboev, Vladimir Burmakin.*

XIX asr oxiri - XX asr O‘zbekiston san’ati.

Tayanch so‘zlar: *uslublar, yo‘nalishlar va badiiy oqimlar: an’anaviy san’at: sharq miniatyurasi, amaliy san’at, xalq hunarmandchiligi. evropa ta’siri: akademizm, realizm, orientalizm. XX asr san’ati: Turkiston avangardi, kubizm, postimpressionizm, sotrealizm, modernizm. Institutlar va madaniy markazlar. Tashkilotlar: O‘zbekiston rassomlar uyushmasi, Toshkent badiiy maktabi, eksperimental san’at studiyalari. Muzeylarni tashkil etish. Yangi turlar (rangtasvir): mavzuli rangtasvir, manzara, portret, monumental-dekorativ san’at.*

Mustaqillik davri O‘zbekiston san’ati.

Tayanch so‘zlar: *O‘zbekiston Badiiy akademiyasi, Rassomlar ijodiy uyushmasi, Ko‘rgazma zallari va galereyalar, Tasviriy san’at muzeylari, Xalqaro biennale va festivallar. Asosiy tushunchalar va yo‘nalishlar: tasviriy san’at, haykaltaroshlik, milliy tiklanish, tarixiy-badiiy jarayon, an’ana va yangilik. Uslubiyat va janrlar: monumental san’at, dastgohli rangtasvir, miniatyura, avangard, milliy kolorit, ramziylik va metafora. Rassomlar: Bahodir Jalol, Lekim Ibrohimov, Akmal Nur, Bobur Ismoilov, Alisher Mirzo.*

Kafedra mudiri:

Sh.Kalliklishov